

Jerzy Łukaszewicz

**Estetyka
obrazu filmowego
Szkiecy badawcze**

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

Jerzy Łukaszewicz – reżyser, operator, scenarzysta. Ukończył Wydział Operatorski Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi. Od 2006 roku profesor sztuk filmowych. Wykładowca Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Współpracował z wybitnymi reżyserami, między innymi: Andrzejem Wajdą, Tadeuszem Konwickim, Kazimierzem Kutzem, Jerzym Kawalerowiczem, Jerzym Skolimowskim, Witoldem Leszczyńskim, Juliuszem Machulskim. Filmy, przy których współpracował, były nagradzane na prestiżowych krajowych i międzynarodowych festiwalach. Publikował także w czasopiśmie „Estetyka i Krytyka” wydawanym przez Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Współautor podręcznika dla operatora obrazu pt. *Kino-oko. Warsztat operatora filmowego* oraz autor monografii z zakresu sztuk filmowych pt. *Zdarzenie – Technika – Sztuka. Myślenie sztuki filmowej. Obserwacje* nominowanej do nagrody książki roku przez Polish Society for Film and Media Studies.

Wyróżniony nagrodą *Pro Scientia et Arte* przez kapitułę b. Rektorów Uniwersytetu Śląskiego za osiągnięcia naukowe i artystyczne. Od 2012 do roku 2016 pełnił funkcję dziekana, a od 2020 roku pełni funkcję prodziekana do spraw nauki i twórczości artystycznej w Szkole Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Członek Polskiej Akademii Filmowej i Stowarzyszenia Filmowców Polskich.

Estetyka obrazu filmowego
Szkice badawcze

**Europejskie
Miasto Nauki
Katowice 2024**

Jerzy Łukaszewicz

Estetyka obrazu filmowego
Szkice badawcze

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2024

RECENZENCI

Tomasz Samosionek

Andrzej Musiał

SZKOŁA FILMOWA
IM. KRZYSZTOFA KIEŚŁOWSKIEGO
UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

Instytut Sztuk
Filmowych i Teatralnych

PATRONAT

Stowarzyszenie
Filmowców
Polskich

POLSKI
INSTYTUT
SZTUKI
FILMOWEJ

Polskie Towarzystwo
Badań nad Filmem i Mediami

ŚLĄSCY FILMOZNAWCY
I MEDIOZNAWCY
INSTYTUT NAUK O KULTURZE

Województwo
Śląskie

Biblioteka Śląska

Instytucja kultury Samorządu Województwa Śląskiego

*Mojemu bratu Olgierdowi, nieujarzmionemu artyście,
z pokorą i podziwem dla Jego talentu*

Spis treści

I. Kontinuum obrazów	9
1. obraz – prezentacja	11
2. struktury wizualne	20
3. kontinuum obrazów	30
4. krąg przemiany	36
5. duch i materia	44
6. pozory realności	49
7. dwa światy	58
II. Fenomen obrazu filmowego	73
1. forma – materia	75
2. wartości estetyczne	80
3. strukturalne jakości estetyczne	86
4. naoczność fenomenu	93
5. aksjologiczne <i>Ja</i>	100
6. reprezentacje twórczego <i>Ja</i>	111
7. interpretacje twórczego <i>Ja</i>	124
III. Prawda obrazu filmowego	129
1. zbłądzić w żywiole prawdy	131
2. cień nieobecnego	134
3. refleksyjny zwrot	141
4. transcendentny sens	145
5. akty intencjonalne	149

6. mobilizowanie rzeczywistości	155
7. konfiguracje rzeczywistości	158
8. inspiracje	164
9. szantaż emocji	169
10. dysonans poznawczy	182
11. próba konkluzji	194
Bibliografia	197
Indeks nazw osobowych	203
Nota biograficzna	207
Streszczenie	209
Abstrakt	211
Summary	213

Bibliografia

- Arnheim R.: *Myslenie wzrokowe*. Przeł. M. Chojnacki. Wydawnictwo Słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2011.
- Bachelard, G.: *Wyobrażenia poetycka*. Przeł. H. Chudak, A. Tatarkiewicz. Wydawnictwo PIW, Warszawa 1975.
- Barthes R.: *Światło obrazu. Uwagi o fotografii*. Przeł. J. Trznadel. Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2008.
- Brunius T.: *Wykłady i dyskusje z estetyki*. Wykład VII pt. *The Use of Art*. Wybór i oprac. A. Szczepańska. Wstęp W. Stróżewski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1981.
- Buczyńska-Garewicz H.: *Prawda i złudzenie. Esej o myśleniu*. Universitas, Kraków 2008.
- Cruz A.: *Dokąd odchodzą parasolki*. Przeł. W. Charchalis. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2018.
- Dennet D.C.: *Dźwignie wyobraźni i inne narzędzia do myślenia*. Przeł. Ł. Kubek, Wydawnictwo Copernicus Center Press, Kraków 2017.
- Dennet D.C.: *Świadomość*. Przeł. E. Stokłosa. Wydawnictwo Copernicus Center Press, Kraków 2019.
- Dick P.K.: *Człowiek z wysokiego zamku*. Przeł. L. Jęczmyk. Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2006.
- Gadacz T.: *Historia filozofii XX wieku. Nurty 2. Neokantyzm, filozofia egzystencji, filozofia dialogu*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2008.
- Gadacz T.: *Historia filozofii. Nurty 2. Neokantyzm, filozofia egzystencji, filozofia dialogu*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2009.

- Gadamer H.G.: *Prawda i metoda*. Przeł. B. Baran. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Gołaszewska M.: *Zarys estetyki*. Wydawnictwo PWN, Warszawa 1984.
- Goodman N.: *Struktura zjawiska*. Przeł. M. Szczubiałka. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Gómez J.: *Tam, gdzie proste są krzywe*. Przeł. H. Sacki. Wydawnictwo RBA Collectionables S.A.U., Barcelona 2022.
- Heidegger M.: *Kant i problem metafizyki*. Przeł. B. Baran. Wydawnictwo PWN, Warszawa 1989.
- Heidegger M.: *Odczyty i rozprawy*. Przeł. J. Mizera. Wydawnictwo Baran i Suszczyński, Kraków 2002.
- Husserl E.: *Fenomenologia świadomości estetycznej*. Przeł. K. Najdek. „Sztuka i Filozofia” 2002, nr 21.
- Husserl E.: *Medytacje kartezjańskie*. Przeł. A. Wajs. Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2009.
- Hanuszkiewicz W.: *Koncepcja estetyki transcendentальной w ujęciu Hermana Cohena*. W: *Idea transcendentalizmu od Kanta do Wittgensteina*. Red. P. Parszutowicz, M. Soin. Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2011.
- Ingarden R.: *Wykłady i dyskusje z estetyki*. Wybór i opracowanie A. Szczyńska. Wstęp W. Stróżewski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1981.
- Kępiński A.: *Samarytanin naszych czasów*. Wydawnictwo Ad Vocem im. prof. Hieronima Sycha, Kraków 1997.
- Krakowski P.: *O sztuce nowej i najnowszej*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1981.
- Książek-Konicka H.: *Semiotyka i film*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1980.
- Lévinas E.: *Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrżności*. Przeł. M. Kowalska. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.

- Lévinas E.: *Inaczej niż być lub ponad istotą*. Przeł. P. Mrówczyński. Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2000.
- Lévinas E.: *Istniejący i istnienie*. Przeł. J. Margański. Wydawnictwo Homini, Kraków 2006.
- Lisak A.: *Idea transcendentalizmu. Od Kanta do Wittgensteina. Alois Riehl – filozofia transcendentalna a realizm*. Red. P. Parszutowicz, M. Soin. Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2011.
- Lisak A.: *Alois Riehl – filozofia transcendentalna a realizm*. W: *Idea transcendentalizmu od Kanta do Wittgensteina*. Red. P. Parszutowicz, M. Soin. Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2011.
- Manovich L.: *Język nowych mediów*. Przeł. Z. Bauer. Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa 2012.
- Merleau-Ponty M.: *Fenomenologia percepcji*. Przeł. M. Kowalska. J. Migasiński. Posłowie J. Migasiński. Wydawnictwo Aletheia, Warszawa 2001.
- Michalik J.: *Przedstawienie jako świadectwo. Dynamiczna fenomenologia obrazu Georges'a Didi-Hubermana*. W: *Fenomen i przedstawienie. Francuska estetyka fenomenologiczna. Założenia/Zastosowania/Konteksty*. Red. I. Lorenc, M. Salwa, P. Schollenberger. Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2012.
- Michalski K.: *Płomień wieczności. Eseje o myślach Fryderyka Nietzschego*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2007.
- Motycka A.: *Wiedza a prawda*. Wydawnictwo PAN – Instytut Filozofii i Socjologii, Warszawa 2005.
- Poczobut R.: *Emergencja psychofizyczna*. „Miesięcznik Znak” 2006, nr 2.
- Pöggeler O.: *Droga myślowa Martina Heideggera*. Przeł. B. Baran. Czytelnik, Warszawa 2002.
- Pöltner G.: *Estetyka filozoficzna*. Przeł. J. Zychowicz. Wydawnictwo WAM, Kraków 2011.
- Rzepińska M.: *Historia koloru w dziejach malarstwa europejskiego*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1973.

- Safranski R.: *Nietzsche. Biografia myśli*. Przeł. D. Stroińska. Czytelnik, Warszawa 2003.
- Salwa M.: *Forma i fenomen. Estetyka fenomenologiczna a interpretacja dzieł sztuki*. W: *Fenomen i przedstawienie. Francuska estetyka fenomenologiczna. Założenia/Zastosowania/Konteksty*. Red. I. Lorenc, M. Salwa, P. Schollenberger. Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2012.
- Scheler M.: *Wolność, miłość, świętość*. Przeł. G. Sowiński. Wydawnictwo Znak.
- Schelling F.W.J.: *Filozofia sztuki*. Przeł. K. Krzemieniowa. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1983.
- Schollenberger P.: *Świadomość, zjawisko, dzieło*. W: *Fenomen i przedstawienie. Francuska estetyka fenomenologiczna. Założenia/Zastosowania/Konteksty*. Red. I. Lorenc, M. Salwa, P. Schollenberger. Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2012.
- Skarga B.: *Czas i trwanie. Studia o Bergsonie*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
- Skarga B.: *Kwintet metafizyczny*. Universitas, Kraków 2005.
- Skarga B.: *O filozofię bać się nie musimy. Szkice z różnych lat*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.
- Skarga B.: *Renan*. Wiedza Powszechna, Warszawa 2002.
- Skarga B.: *Tercet metafizyczny*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2009.
- Skarga B.: *Tożsamość i różnica*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2009.
- Stróżewski W.: *Dialektyka twórczości*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2007.
- Stróżewski W.: *Istnienie i sens*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2005.
- Stróżewski W.: *Logos, wartość, miłość*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2013.
- Święcicka K.: *Husserl*. Wiedza Powszechna, Warszawa 2005.
- Tischner J.: *Myślenie według wartości*. Wydawnictwo Znak, Kraków 2002.
- Tokarczuk O.: *Empuzjon*. Wydawnictwo Literackie, Kraków 2022.
- Warszewski R.: *Ukryta twarz – wywiad z Carlosem Castanedą*. Wydawnictwo KOS, Katowice 2005.

- Wiesing L.: *Widzialność obrazu. Historia i perspektywy estetyki formalnej*. Przeł. K. Krzemieniowa. Wydawnictwo Oficyna Naukowa „n”, Warszawa 2008.
- Wilde O.: *Twarz, co widziała wszystkie końce świata. Krytyk jako artysta*. Przeł. C. Wojewoda. Wydawnictwo PIW, Warszawa 2011.
- Wittgenstein L.: *Dociekania filozoficzne*. Przeł. B. Wolniewicz. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
- Woźniak C.: *Martina Heideggera myślenie sztuki*. Wydawnictwo „A”, Kraków 2004.
- Wójcik J.: *Labirynt światła*. Oprac. S. Kuśmierczyk. Canonica, Warszawa 2006.

Źródła internetowe

- <https://reprodukcjemalarzy.pl/obrazy/pieter-bruegel> [dostęp 20.03.2023].
- <https://www.filmweb.pl/film/Pokuta-2007-305474/photos> [dostęp 12.04.2023].

Indeks nazw osobowych

A

- Arnheim, Rudolf 16, 18, 39, 42, 43,
197
Arystoteles 118, 131, 132

B

- Baars, Bernard J. 55, 56
Bachelard, Gaston 123, 197
Baran, Bogdan 13, 77, 142, 152, 172,
195, 198, 199
Berleant, Arnold 148, 170, 185
Barthes, Roland 13, 20, 197
Bergson, Henri 58, 59, 61–64, 140,
184, 200
Boullough, Edward 151
Bruegel, Pieter 135, 136, 138–140,
149, 150, 201
Brunius, John Wilhelm 50, 197
Buczyńska-Garewicz, Hanna 136,
137, 157, 168, 173, 174, 185, 187,
191, 197
Buytendijk, Frederik 195, 197

C

- Cassirer, Ernst 19
Cohen, Hermann 166, 184, 198
Cohn, Jonas 76
Colli, Giorgio 185, 186
Croce, Benedetto 167
Cruz, Afonso 193, 197

D

- Deakins, Roger 147
Dennet, Daniel C. 55, 556, 149,
150, 197
Descartes, René 132
Dick, Philip K. 28, 197
Didi-Huberman, Georges 14, 199

E

- Einstein, Albert 162, 184

F

- Fichte, Johann Gottlieb 184
Fink, Eugen 51
Foucault, Michel 107

G

- Gadacz, Tadeusz 19, 78, 184, 197
 Gadamer, Hans Georg 13, 15, 32, 77, 195, 197
 George, Stefan 79
 Gogh, Vincent van 172, 173
 Gołaszewska, Maria 77, 86, 114–116, 151, 166, 198
 Gómez, Joan 163, 198
 Goodman, Nelson 33, 51, 88, 198

H

- Hanuszkiewicz, Wojciech 166, 198
 Hartmann, Nicolai 86
 Heidegger, Martin 15, 86, 105, 108, 132, 136, 142–144, 152–155, 158, 165, 168, 171–174, 198
 Hellman, Geoffrey 33
 Hölderlin, Friedrich 152
 Holt, Robert H. 39
 Husserl, Edmund 49, 51, 53, 54, 65, 90, 103–105, 108, 119, 137, 141, 143, 174, 175, 177–179, 198, 200

I

- Ingarden, Roman 15, 50, 78–80, 89–94, 100, 102, 121, 151, 152, 198

J

- James, William 132
 Jaspers, Karl 19

Jonghelinck, Nicolaes 135

K

- Kant, Immanuel 132, 142, 184
 Kartezjusz, zob. Descartes, René
 Kawalec, Paweł 33, 51,
 Kępiński, Antoni 112, 198
 Kołakowski, Leszek 133
 Konwicki, Tadeusz 157
 Krakowski, Piotr 46, 198
 Książek-Konicka, Hanna 20–22, 24, 25, 28, 198
 Kurosawa, Akiro 29

L

- Lask, Emil 184
 Lévinas, Emmanuel 30, 32–35, 103, 109, 110, 145, 198, 199
 LeWitt, Solomon 46
 Lisak, Andrzej 76, 79, 144, 199
 Lorenc, Iwona 14, 90, 104, 142, 199, 200

M

- Maldiney, Henri 104
 Manovich, Lev 158, 199
 McEwan, Ian 188
 Mendes, Sam 147
 Merleau-Ponty, Maurice 51, 53–57, 59, 64, 65, 69, 104–106, 135, 167, 181, 199

- Michalik, Jan 14, 199
 Michalski, Krzysztof 27, 38, 42,
 52, 60, 62, 69, 70, 110, 199
 Mierzejewski, Jerzy 27
 Montaigne, Michel de 41
 Motycka, Alina 147, 165, 166, 171,
 199
- N**
- Natorp, Paul 184
 Nietzsche, Friedrich 116, 169
- P**
- Parmenides z Elei 68
 Parszutowicz, Przemysław 76,
 144, 167, 198, 199
 Peirce, Charles Sanders 157
 Piles, Roger de 75
 Platon 68, 118
 Pöggeler, Otto 172, 199
 Pöltner, Günter 113, 167, 199
- R**
- Renan, Ernest 81, 82
 Riehl, Alois 76, 79, 144
 Rosenthal, David 56
 Rzepińska, Maria 75, 76, 199
- S**
- Safranski, Rüdiger 176, 200
 Saint-Exupéry, Antoine de 69
- Salwa, Mateusz 14, 90, 104, 142,
 199, 200
 Scheler, Max 140, 200
 Schelling, Friedrich Wilhelm Josef
 von 13, 17, 87, 88, 200
 Schollenberger, Piotr 14, 90, 104,
 142, 191, 195, 199, 200
 Schopenhauer, Artur 173, 174
 Skarga, Barbara 41, 58, 59, 61–64,
 107, 108, 115, 116, 140, 154, 163,
 164, 169, 170, 175, 182, 183, 200
 Soin, Maciej 76, 144, 167, 198, 199
 Stróżewski, Władysław 44–48, 50,
 67, 68, 81, 83–85, 101, 102, 105,
 111, 113, 114, 141, 145, 150, 153, 170,
 179–181, 187, 197, 198, 200
 Szczepańska, Anita 197
 Szuman, Stefan 91, 99
- Ś**
- Świącicka, Krystyna 53, 178, 179,
 200
- T**
- Tatarkiewicz, Władysław 67
 Tischner, Józef 102, 200
 Tokarczuk, Olga 36–40, 200
- W**
- Warszawski, Roman 124, 200
 Wierchoń, Michał 56

Wiesing, Lambert 11, 12, 77, 140,
141, 156, 157, 201
Wilde, Oscar 117–119, 138, 201
Wittgenstein, Ludwig 18, 43, 201
Wright, Joe 188

Woźniak, Cezary 28, 136, 145, 174,
201

Wójcik, Jerzy 29, 82, 83, 201

Z

Zaratustra 27, 52, 69

Nota biograficzna

Jerzy Łukaszewicz – reżyser, operator, scenarzysta. Ukończył Wydział Operatorski Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej i Teatralnej w Łodzi. Od 2006 roku profesor sztuk filmowych. Wykładowca Szkoły Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Współpracował z wybitnymi reżyserami, między innymi: z Andrzejem Wajdą, Tadeuszem Konwickim, Kazimierzem Kutzem, Jerzym Kawalerowiczem, Jerzym Skolimowskim, Witoldem Leszczyńskim, Juliuszem Machulskim. Filmy, przy których współpracował, były nagradzane na prestiżowych krajowych i międzynarodowych festiwalach. Publikował także w czasopiśmie *Estetyka i Krytyka* wydawanym przez Uniwersytet Jagielloński w Instytucie Filozofii. Współautor podręcznika dla operatora obrazu pt. *Kino-Oko* oraz autor monografii z zakresu sztuk filmowych pt. *Zdarzenie-Technika-Sztuka. Myślenie sztuki filmowej. Obserwacje* nominowanej do nagrody książki roku przez Polish Society for Film and Media Studies. Wyróżniony nagrodą *Pro Scientia et Arte* przez kapitułę b. Rektorów Uniwersytetu Śląskiego za osiągnięcia naukowe i artystyczne. Od 2012 do 2016 roku pełnił funkcję dziekana, a od 2020 roku jest prodziekanem do spraw nauki i twórczości artystycznej w Szkole Filmowej im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Członek Polskiej Akademii Filmowej i Stowarzyszenia Filmowców Polskich.

Streszczenie

Estetyka obrazu filmowego. Szkice badawcze interpretują pojęcie obrazu filmowego jako osobliwości myślenia sztuki filmowej. „Myślenie obrazem” konstryuuje widzialność zdarzeń w percepcji ekranowej rzeczywistości, tym samym stanowi fundament warsztatu twórcy filmowego. Dlatego zastosowany tu termin *obraz filmowy* nie konkretyzuje wyłącznie kategorii izolowanego, pojedynczego kadru jako płaszczyzny obrazu. Obejmuje również kategorie: kontinuum obrazów (ujęcia), sceny, sekwencji oraz kompletnego dzieła filmowego.

I. Kontinuum obrazów

Sztuka filmowa myśli obrazami. Twórca filmowy konfiguruje kontinuum obrazów. Teoria obrazu to nie tylko teoretyczne usytuowanie tego pojęcia jako dyscypliny semiotyki, to przede wszystkim dylematy myślenia artystycznego sztuki filmowej – ostentacyjne dziedzictwo estetyki. Żadna jednak z dyscyplin filozoficznych nie ma tak złożonego, zawikłanego i kontrowersyjnego statusu jak estetyka. Szkic badawczy jest próbą ujęcia przedmiotu estetyki obrazu filmowego w aspekcie poznania zmysłowego i jego efektywności w warsztacie twórcy filmowego.

II. Fenomen obrazu filmowego

Szkic badawczy jest próbą odsłonięcia i rekonstrukcji ezoterycznej osobliwości obrazu filmowego, czyli jakości wartości estetycznych. Poruszamy się na wielu płaszczyznach badawczych i warto zadać pytanie: czy klarowne zdefiniowanie jakości wartości estetycznych obrazu filmowego jest możliwe? Chodzi tu o sformułowanie „prezentującej naoczności” obrazu filmowego. Które osobliwości obrazu filmowego są źródłowe, a które w świadomości percepcyjnej odbiorcy prezentują się jako „obecne”, czyli jako przedmioty poznania? Źródłowość poznania jest osadzona jako przyczyna – bodziec zdarzenia ekranowego, który manifestuje się w poszukującej myśli odbiorcy dzieła filmowego. Filozoficzne źródła tej osobliwości leżą gdzieś w głębi metafizycznych przestrzeni, są one jednak najbardziej zakryte, a jednocześnie postrzegalne.

III. Prawda obrazu filmowego

Sztuka filmowa jako przedstawienie dyskontuje środki wyrazu sztuk plastycznych, sztuk muzycznych, literatury. Jest więc konglomeratem ekspresji emocji, które manifestują dzieła z tych dyscyplin. Dlatego ta refleksja jest próbą reinterpretacji spostrzeżeń i obserwacji obejmujących naturę prawdy dzieła artystycznego, która jest również aktualna i obowiązuje w przedstawieniu dzieła filmowego. Przyjęta koncepcja aforystycznych komentarzy prezentuje argumenty manifestujące intencjonalną relację dzieła artystycznego z ekspresją intuicyjnej interpretacji natury prawdy i eksploatuje to, co kluczowe w warsztacie twórcy filmowego. Metodologia z założenia uproszczonych dowodów czerpanych z myśli oraz uzasadnień filozoficznych ugruntuje i sklasyfikuje proces twórczy dzieła artystycznego jako konfiguracji intelektualnej.

* * *

Abstrakt

Estetyka obrazu filmowego. Szkice badawcze interpretują pojęcie obrazu filmowego jako osobliwości myślenia sztuki filmowej. „Myślenie obrazem” konstituuje widzialność zdarzeń w percepcji ekranowej rzeczywistości, tym samym stanowi fundament warsztatu twórcy filmowego. Dlatego zastosowany tu termin obraz filmowy nie konkretyzuje wyłącznie kategorii izolowanego, pojedynczego kadru jako płaszczyzny obrazu. Obejmuje również kategorie: kontinuum obrazów (ujęcia), sceny, sekwencji oraz kompletnego dzieła filmowego.

Sztuka filmowa myśli obrazami. Twórca filmowy konfiguruje kontinuum obrazów. Teoria obrazu to nie tylko teoretyczne usytuowanie tego pojęcia jako dyscypliny semiotyki, to przede wszystkim dylematy myślenia artystycznego sztuki filmowej – ostentacyjne dziedzictwo estetyki. Żadna jednak z dyscyplin filozoficznych nie ma tak złożonego, zawikłanego i kontrowersyjnego statusu jak estetyka. Szkic badawczy jest próbą ujęcia przedmiotu estetyki obrazu filmowego w aspekcie poznania zmysłowego i jego efektywności w warsztacie twórcy filmowego.

Szkic badawczy jest próbą odsłonięcia i rekonstrukcji ezoterycznej osobliwości obrazu filmowego, czyli jakości wartości estetycznych. Poruszamy się na wielu płaszczyznach badawczych i warto zadać pytanie: czy klarowne zdefiniowanie jakości wartości estetycznych obrazu filmowego jest możliwe? Chodzi tu o sformułowanie „prezentującej naoczności” obrazu filmowego. Które osobliwości obrazu filmowego są źródłowe, a które w świadomości percepcyjnej odbiorcy prezentują się jako „obecne”, czyli jako przedmioty poznania? Źródłowość poznania jest osadzona jako przyczyna – bodziec zdarzenia ekranowego, który manifestuje się w poszukującej myśli odbiorcy dzieła filmowego. Filozoficzne źródła tej osobliwości leżą gdzieś w głębi metafizycznych przestrzeni, są one jednak najbardziej zakryte, a jednocześnie postrzegalne.

Sztuka filmowa jako przedstawienie dyskontuje środki wyrazu sztuk plastycznych, sztuk muzycznych, literatury. Jest więc konglomeratem ekspresji emocji, które manifestują dzieła z tych dyscyplin. Dlatego ta refleksja jest próbą reinterpretacji spostrzeżeń i obserwacji obejmujących naturę prawdy dzieła artystycznego, która

jest również aktualna i obowiązuje w przedstawieniu dzieła filmowego. Przyjęta koncepcja aforystycznych komentarzy prezentuje argumenty manifestujące intencjonalną relację dzieła artystycznego z ekspresją intuicyjnej interpretacji natury prawdy i eksploatuje to, co kluczowe w warsztacie twórcy filmowego. Metodologia z założenia uproszczonych dowodów czerpanych z myśli oraz uzasadnień filozoficznych ugruntuje i sklasyfikuje proces twórczy dzieła artystycznego jako konfiguracji intelektualnej.

* * *

Summary

The Aesthetics of the Film Image. Research Sketches interprets the notion of the film image as a peculiarity of film art thinking. "Thinking with images" establishes the visibility of events in the perception of screen reality, and thus constitutes the foundation of the filmmaker's workshop. Therefore, the term film image used here does not only specify the category of an isolated, single frame as an image plane. It also covers the categories of a continuum of images (shots), a scene, a sequence and a complete film work.

Film art thinks with images. The filmmaker configures a continuum of images. Image theory is not only the theoretical location of this concept as a discipline of semiotics, it is above all the dilemmas of the artistic thinking of film art – the ostentatious heritage of aesthetics. However, no other philosophical discipline has such a complex, intricate and controversial status as aesthetics. This research sketch is an attempt to address the subject of film image aesthetics in terms of sensory cognition and its effectiveness in the filmmaker's workshop.

This research sketch is an attempt to uncover and reconstruct an esoteric peculiarity of the film image, namely the quality of aesthetic values. We are operating on multiple levels of research and it is worth asking the question: is a precise definition of the quality of the aesthetic values of the film image possible? What is in question here is the formulation of the "presenting visuality" of the film image. Which peculiarities of the film image are primary, and which present themselves in the perceptual consciousness of the viewer as "present," i.e. as objects of cognition? The origins of cognition are embedded as the cause – stimulus – of the screen event, which manifests itself in the searching thought of the receiver of the film work. The philosophical sources of this peculiarity lie somewhere in the depths of metaphysical spaces; however, they are the most covered and at the same time perceivable.

Film art as performance discounts the means of expression of the visual arts, musical arts and literature. It is therefore a conglomerate of the expressions of emotion which manifest works from these disciplines. Therefore, this reflection is

an attempt to reinterpret insights and observations encompassing the nature of the truth of an artistic work, which is also valid and applicable to the representation of a film work. The adopted approach of aphoristic commentaries presents arguments manifesting the intentional relationship of an artistic work with the expression of an intuitive interpretation of the nature of truth and exploits what is crucial in the filmmaker's workshop. The methodology of presumably simplified evidence drawn from thought and philosophical justifications consolidates and classifies the creative process of the artistic work as an intellectual configuration.

REDAKTOR

Katarzyna Wyrwas

PROJEKT OKŁADKI

Łukasz Kliś

KOREKTA

Adriana Szaforz

ŁAMANIE

Ireneusz Olsza

REDAKTOR INICJUJĄCY

Przemysław Pieniążek

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.08.2025

Copyright © 2024 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzymyamy otwartej nauce. Od 1.09.2025 publikacja dostępna na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

<https://orcid.org/0000-0002-2016-1384>

Łukaszewicz, Jerzy

Estetyka obrazu filmowego : szkice badawcze /

Jerzy Łukaszewicz. – Wydanie I. – Katowice :

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2024

<https://doi.org/10.31261/PN.4219>

ISBN 978-83-226-4420-1

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-4421-8

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

<https://wydawnictwo.us.edu.pl>

e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa

volumina.pl Sp. z o.o.

ul. Księcia Witolda 7-9

71-063 Szczecin

Wydanie I. Ark. druk. 135. Ark. wyd. 110.

Publikację wydrukowano na papierze **Munken Polar 100g**, vol. 1,13. PN 4219.

Cena 34,90 zł (w tym VAT).

Teoria obrazu to nie tylko teoretyczne usytuowanie tego pojęcia jako dyscypliny semiotyki, to przede wszystkim dylematy myślenia artystycznego sztuki filmowej – ostentacyjne dziedzictwo estetyki. Szkice badawcze zawarte w książce są próbą ujęcia przedmiotu estetyki obrazu filmowego w aspektach: poznania zmysłowego i jego efektywności w warsztacie twórcy filmowego, odsłonięcia i rekonstrukcji ezoterycznej osobliwości obrazu filmowego – jakości wartości estetycznych oraz reinterpretacji spostrzeżeń i obserwacji obejmujących naturę prawdy obrazu filmowego.

W prezentowanych szkicach badawczych pojęcie obrazu filmowego jest interpretowane jako osobliwość myślenia sztuki filmowej. „Myślenie obrazem” konstryuuje widzialność zdarzeń w percepcji rzeczywistości ekranowej, tym samym stanowi rudymet warsztatu twórcy filmowego. Dlatego termin *obraz filmowy* nie konkretyzuje wyłącznie kategorii izolowanego, pojedynczego kadru jako stabilnej płaszczyzny obrazu, lecz obejmuje również kategorie: kontinuum obrazów (ujęcia), sceny, sekwencji oraz kompletnego dzieła filmowego.

SZKOŁA FILMOWA
IM. KRZYSZTOFA KIEŚLÓWSKIEGO
UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

Instytut Sztuk Filmowych i Teatralnych

Patronat

Województwo
Śląskie

Institucja kultury Samorządu Województwa Śląskiego

Cena 34,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-4421-8

9 788322 644218

Więcej o książce

